

Od Hude jame do Maribora

Optimizem komisije za grobišča

V dneh okoli 23. avgusta, ki velja za evropski dan spomina na žrtve totalitarnih režimov, se je v Hudi jami začel iznos posmrtnih ostankov poveljnih pokolov, prenesli pa naj bi jih na mariborsko pokopališče Dobrava. V Demokraciji smo sicer že pred meseci pisali o tem, da ta odločitev vladne komisije za grobišča vzbuja veliko pomislekov in tudi nasprotovanj, češ, ali ne bi bilo bolje, če bi uredili kostnico v spominskem parku Teharje ali pa bi vsem žrtvam poveljnih pobojev na slovenskih tleh namenili skupno kostnico na ljubljanskih Žalah. Zaradi teh pomislekov je v zadnjem času prihajalo tudi do ostrih polemik med predsednikom komisije za grobišča Jožetom Dežmanom in tistimi, ki so izražali pomisleke do namenov komisije, da primerno uredi prekop žrtev. Dežman je v izjavi za javnost konec avgusta optimistično dejal, da »zakon o prikritih grobiščih in pokopu žrtev iz leta 2015 deluje«. Gre za zakon, ki mu je botrovala predvsem NSI, vzbudil pa je precej začudenja, denimo Marka Štrovs, ki se je v preteklosti tudi poklicno ukvarjal s problematiko poveljnih morišč.

Za celovito rešitev problema

Kot je znano, se je na nedavno precej dolgo izjavo Jožeta Dežmana odzval predsednik društva Združeni ob Lipi sprave, univerzitetni profesor Janez Juhant (njegovo prvo pismo smo v celoti objavili že v prejšnji številki Demokracije), ki je med drugim reagiral tudi na Dežmanovo pripombo, da kostnice pač ni mogoče urediti na Teharjah, kjer je spominski park še vedno na – smetišču. Vendar Juhant na to odgovarja: »Verjetno pa se takšno pokopališče da urediti tudi na saniranih in urejenih Teharjah. Čemu pa se je potem izvedel drag Park spomina na Teharjah brez teh ustreznih pogojev? Ali nas tako reševanje ne spominja na siceršnje tranzicijske procese: nekaj se naredi (s porabo javnih sredstev), da je narejeno, ne pa da se rešujejo problemi? Prekop v katerokoli kostnico bi bil začasno, lahko tudi zavajajoče dejanje, kot smo zapisali v Izjavi, ne pa celovita rešitev problema žrtev.« Zanimivo je, da so Juhantu 30. avgusta v skupni kratki izjavi pritrdili tudi slovenski škofje. Po njihovem mnenju bi morali žrtve iz Hude jame namesto v mariborskem Parku spominov Dobrava pokopati v spominskem parku Teharje, saj naj bil to »že od vseh svojcev žrtev sprejeti kraj spomina na trpljenje in žrtve, ki so bile umorjene na Teharjah oziroma so bile od tam odpeljane na druga morišča«. Za pokop na Teharjah se je še posebej zavzel celjski škof Stanislav Lipovšek.

Kopernikanski obrat

Očitno pa enotnost v katoliških vrstah ni trajala dolgo. Komaj se je črnilo na papirju, na katerem je bila zapisana izjava vseh slovenskih škofov, dobro posušilo, že je prišlo do srečanja med predsednikom republike Borutom Pahorjem in ljubljanskim nadškofom Stanislavom Zoretom. Pogovarjala sta se predvsem o iznosu posmrtnih ostankov žrtev pokolov iz Hude jame, predsednik Pahor pa je nadškofa seznanil s potekom izkopa in iznosa. Ob tem mu je pojasnil, da je komisija za reševanje vprašanj prikritih grobišč zaradi številnih tehničnih in prostorskih ovir odločila, da bodo žrtve pokopane v spominskem parku Dobrava. Kot je zapisano v sporočilu za javnost, je nadškof sprejel na znanje razloge, na podlagi katerih pokop žrtev na Teharjah menda ni mogoč, in kot rešitev sprejel dejstvo, da bodo posmrtni ostanki iz kostnice pri Hudi jami predvidoma konec letošnjega oktobra pokopani v spominskem parku Dobrava pri Mariboru. Predvidene pogrebne slovesnosti se bosta udeležila predsednik republike in predstavniki Cerkve. To sta oba sogovornika zapisala tudi v skupni izjavi.

Važno je, da se dogaja ...

No, zanimivo bo opazovati, kako bodo na to izjavo reagirali drugi

podpisniki škofovske izjave o prekopu posmrtnih ostankov žrtev komunističnih pobojev. Bodo tudi oni sprejeli rešitev, ki sta jo, vsaj deklarativno, pripravila Pahor in Dežman in jo je menda podprl tudi nadškof Zore? Jasno je, da bi moralo biti smetišče na Teharjah že zdavnaj sanirano, a očitno ni obstajala politična volja, da bi se ta problem rešil. Tudi zato ima kljub velikemu optimizmu, ki ga v svoji izjavi za javnost izraža Dežman, vsa zadeva precej grenak priokus. In ko smo že pri politični volji o izkopu: samo streljaj proč od Dobrave so še vedno posmrtni ostanki pobojev v Tezenskem gozdu, čez omenjeno poveljno morišče pa je speljana avtocesta. Kakorkoli že, pri vsem tem dogajanju najbolj bode v oči to, da se na področju izkopa vendarle »nekaj dogaja« – vendar ne v pravo smer. In kar je najhuje, tudi dana beseda cerkvenih predstavnikov očitno velja bore malo glede na to, da je izjava škofov o prekopu žrtev že po enem tednu doživela klofuto enega od njenih podpisnikov ...

Juhant: »Verjetno pa se takšno pokopališče da urediti tudi na saniranih in urejenih Teharjah. Čemu pa se je potem izvedel drag Park spomina na Teharjah brez teh ustreznih pogojev? Ali nas tako reševanje ne spominja na siceršnje tranzicijske procese: nekaj se naredi (s porabo javnih sredstev), da je narejeno, ne pa da se rešujejo problemi?« X